

**UMUMIY O’RTA TA’LIM MAKTABLARIDA OLIB BORILADIGAN
JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALARNING QO’LLANILISHI**

Kipchakov Baxodir Baxriddinovich

Ilmiy rahbar dotsent, Samarqand davlat universiteti,

Raxmanov Umid Samatovich

magistrant, Samarqand davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o’rta ta’lim maktablarida jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalarning ta’lim sifatini oshirishda muhim ro’l tutishi, maqsad va vazifalari, obykti va predmeti yoritib berilgan.

Kalit so’zlar: pedagogik texnologiya, dars, jismoniy tarbiya, kuzatish, anketa, savol-javob, suhbat, pedagogik eksperiment, umumlashtirish, ilmiy-tadqiqot.

Mavzuning dolzarbligi: Mustaqil O‘zbekiston Respublikasining dunyo taraqqiyoti darajasidagi istiqbolini ta’minlash iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy va madaniy sohalarida katta o‘zgarishlar bo‘lishi bilan bog‘liq. Bunday o‘zgarishlarda ishtirok etish insonlardan yuqori darajadagi umumiy va maxsus bilimlar, yuksak madaniyat, ma’naviyat va keng dunyoqarashni talab etadi. Ta’lim tizimini shu talablar asosida qayta qurish – jamiyatning kelajak avlod tarbiyasi sohasidagi ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladi.

Aholining salomatligini yaxshilash, mehnatkashlarning ish qobiliyati va mehnat samaradorligini oshirish, o‘quvchi yoshlarning ma’naviy - jismoniy kamolotini tarbiyalash yo‘li bilan ularni kasb - xunar egallashlariga yo‘naltirish masalalari Respublika hukumatining diqqat e’tiborida turibdi. Shu sababdan ham Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2020 yil 24 yanvarda "O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi farmonni imzoladi. Ularning mazmunida uzluksiz ta’lim jarayoni va sportni turlarini amalga oshirish, hamda

o‘quvchi yoshlarning jismoniy barkamolligini tarbiyalashda ularni jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari hamda ommaviy sport musobaqalariga to‘la jalb etish va shart-sharoitlar yaratish ko‘zda tutilgan.

Shuningdek, dasturda: “Ta’lim berishning ilg‘or pedagogik texnologiyalarini, zamonaviy o‘quv - uslubiy majmualarni yaratish va o‘quv-tarbiya jarayonini didaktik jihatdan ta’minlash umumiy o‘rta ta’limning asosiy vazifalaridan biri sifatida belgilangan.

Hozirgi davrda yangi pedagogik texnologiya asosida o‘qitish haqida matbuotda turli-tuman fikrlar bildirilmoqda. Ta’limga yangicha, texnologik yondashish haqida fikr yuritilishi tasodifiy hol emas. Yangi pedagogik texnologiya asosida o‘qitishni yo‘lga qo‘yish, ta’lim jarayonini o‘quvchilar uchun tushunarli va qiziqarli sohalarini yaratish uchun tinimsiz izlanish o‘qituvchining muhim vazifasi bo‘lib qolmoqda.

Barcha ta’lim turlari kabi jismoniy tarbiya darslarida ham pedagogik texnologiyalarni qo‘llash muhim ahamiyatga egadir. Chunki jismoniy tarbiya darslari o‘quvchilarning nafaqat jismoniy, balki aqliy rivojlanishini ta’minlaydi, o‘quvchilarni faollashtirish, mutaqil ishlashga o‘rgatish, ta’limning keyingi bosqichlarida o‘quvchilarning ta’lim jarayonining faol subyektlariga aylanishlarida muhim ahamiyat kasb etadi.

Lekin pedagogik adabiyotlarda jismoniy tarbiya darslari ta’lim texnologiyasi masalalariga kam e’tibor berilgan. Pedagogik texnologiyalarni qo‘llashda jismoniy tarbiya ta’limining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Shuning uchun ham biz tadqiqotimiz mavzusini **“Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida olib boriladigan jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalarning qo‘llanilish”** deb nomladik.

Dessertatsiya ishning ob’ekti. Tadqiqotning maqsad va vazifalarni amalga oshirishda asosan umumta’lim maktablari va Payariq tumani XTBga qarashli 5-umumiy o‘rta ta’lim maktabi jismoniy tarbiya darslari faoliyati obekt qilinib olindi.

Dessertatsiya ishning predmeti. Ishning predmeti Umumiy o‘rta ta’lim maktablarida olib boriladigan jismoniy tarbiya darslarida pedagogik

texnologiyalarning qo'llanilish. Asosan jismoniy tabiya darslari hamda pedagogik texnologiyalarning qo'llanilishi asos bo'lib hisoblanadi.

Dessertatsiya ishning maqsadi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida olib boriladigan jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalarning qo'llanilish.

Jarayonlarni tadqiqot jarayonlarida mukammal o'rganish va amalda qo'llash maktab o'quvchilarining umumiy jismoniy tayyorgarligini oshiradi.

Dessertatsiya ishning vazifalari:

1) ilmiy pedagogik adabiyotlar, tadqiqotlarni o'rganish orqali jismoniy tarbiya darslari jarayonida pedagogik texnologilarni joriy etishning nazariy asoslari va omillarini aniqlash;

2) jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etishni ilmiy tahlil etish;

3) jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etishning o'ziga xos xususiyatlarini va uni faollashtirish omillarini, o'quvchilarning o'qish motivlari va ularni rivojlantirish yo'llarini tahlil etish;

4) jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etish tizimini ishlab chiqish va uning samaradorligini aniqlash.

Dessertatsiya ishning o'rganilganlik darajasi. Abu Ali ibn Sinoning jahon Fani oldidagi xizmati shundan iboratki o'tgan davrdagi ilmiy fikr yutuqlarini dastavval tibbiyot sohasidagi yutuqlarni umumlashtirib qolmay, o'rta asrlar fanini yanada rivojlantiradi. “Kitob ul Qonun fit tibb” ya'ni “Tibb ilmlari qonuni” degan klassik asari uning shuxratini butun dunyoga taratdi.

Maktab yoshdagi bolalar jismoniy tarbiyasini ilmiy asoslab bergan rus olimi anatom, biolog, pedagog, jamoat arbobi Pyotr Fransevich Lesgaft (1837-1909) hisoblanadi. YE.N. Medinskiy so'zi bilan aytganda P.F. Lesgaft o'zining jismoniy ma'lumot nazariyasini yaratish bilan birga oila tarbiyasining nazariyasi bilan o'z ishini yakunladi. ingliz olimi, filosofi Jan Lokni (1632-1704) o'z davrida ma'lum

bo‘lgan fransuz olimi Jan Jak Russo (1712-1778) shvedsariyalik olim pedagog demokrat Iogan Genrix Pestolotsiy (1746-1827) asarlari kata rol o‘ynadi. J.J. Russo va I.G. Pestolotsiylarni pedagogik ta’siri asosida XVIII asrda Germaniyada yangi tipdagi maktab ochiladi. Bu maktablar filontropolar burjuaziya odamsevarlari maktabi nomini oladi. Bu maktablarda kuproq o‘rin jismoniy tarbiyaga berilgan edi. Jismoniy tarbiya bo‘yicha ma’lum bo‘lgan mutaxassislar G.Fit (1763-1836G‘, I.Guts-Muts (1759-1839) filotropida seki nasta keng ma’lum bo‘lgan nemets gimnastikasi Fridrix Lyudovik Yan asos solgan (1778-1852) va uning tarafdorlari gimnastikani maktabdagi boshqa umumta’lim fanlarining eng zaruriy fanlaridib deb ayDarsning tashkil etishning xilma-xil metodlari V.V. Belinovich, K.X. Grantin, N.A. Lupandina, Z.I. Kuznetsova, V.G. Yakovleva, K.D. Novikov, L.P. Matveyev va boshqa olimlar tomonidan ochib berilgan.

Keyingi yillarda jahon pedagogik ilmiy-tadqiqot ishlarida ta’lim texnologiyasiga qiziqish yaqqol ko‘zga tashlanadi.

Pedagogik texnologiya, uning ta’lim jarayonida qo‘llanilishi, yo‘l va usullari haqida rus pedagoglari A.A.Andreyev, V.P.Bespalko, M.T.Gromkova, M.V.Klarin, Mila Noviklar, amerikalik pedagog Bob Kizlik, o‘zbekistonlik olimlar B.R.Adizov, B.L.Farberman, N.Saidahmedov, M.Ochilov, M.H.Mahmudov, S.Ziyamuxamedova, B. Ziyamuxamedov, O‘.Tolipovlarning ishlarida bayon etilgan.

Dessertatsiya ishning metodlari: pedagogik tahlil, kuzatish, anketa, savol-javob, suhbat, pedagogik eksperiment, umumlashtirish.

Dessertatsiya ishning metodologik asosi: “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun, “Kadrlar tayyorlash Milliy Dasturi”, dialektik bilish nazariyasi va uning muhim prinsiplari, “Pedagogik ta’lim konsepsiyasi”, “Umumiy ta’lim konsepsiyasi”, Sharq mutafakkirlarining o‘quvchi faoliyati haqidagi ilmiy merosi, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqlari, asarlarida ta’lim jarayonini takomillashtirish haqidagi bayon qilingan fikrlari, O‘zbekiston Respublikasi hukumatining qarorlari, O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligining bo‘yruqlari hamda mavzuga oid pedagogik-psixologik manbalar.

Dessertatsiya ishning ilmiy yangiligi:

jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etish nazariy asoslandi va uning omillari ko'rsatildi;

- jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etishni ilmiy tahlil etildi;

- jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etishning o'ziga xos xususiyatlari va ularni faollashtirish omillari, o'quvchilarning o'qish faoliyat motivlari va ularni rivojlantirish yo'llari belgilab berildi;

- jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etish tizimi ishlab chiqildi;

Dessertatsiya ishning nazariy va amaliy ahamiyati: pedagogika kursi jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etishga yo'naltirilgan nazariy qarashlar va yondashuvlar bilan boyitildi. Shuningdek, jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etish orqali o'qish motivlari, ularni rivojlantirish yo'llari belgilab berildi.

Dessertatsiya ishi natijasida jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologilarni joriy etishni tashkil etishga oid ishlab chiqilgan ilmiy-metodik tavsiyalar va ta'lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Mirziyeyov Sh.M. [Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. Toshkent: O'zbekiston, 2017 y.](#)
- 2.Mirziyeyov Sh.M. "O'zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni. Toshkent. 2020 yil 24 yanvar.
- 3.Azizxo'jayeva N.N. O'qituvchi mutaxssislari tayyorlash texnologiyasi. – T.: «Nizomiy TGPU». 2000. - 52 b.
- 4.Qurbonova M. Sog'lom avalodni tarbiyalashda xalq milliy o'yinlari. Xalq ta'limi jurnali. 2000 y. 116-118.